

Õiguskantsleri Kantselei

Teie 21.01.2016 nr

Meie 19.02.2016 nr 7-5/160180/1600761

Millises vanuses lapsi võib üksi koju jätta

Lugupeetud []

[]

Seoses Teie küsimusega, kas vanem võib lapsi üksi koju jätta, selgitan alljärgnevalt vanema hooldusõiguse ja otsustusõigusega seonduvat.

Vastavalt [perekonnaseaduse](#) § 116 lõikele 2 on vanemal õigus ja kohustus hoolitseda oma alaealise lapse eest. Vanema hooldusõigus hõlmab muuhulgas õigust otsustada lapsega seotud asju. Tulenevalt eeltoodust langetab kõiki lapsesse puutuvaid otsuseid lapsevanem, kes seejuures peab lähtuma lapse parimatest huvidest. Nii võib lapsevanem otsustada ka seda, kas laps võib ajutiselt üksi koju jääda. Iga sellise otsuse langetamisel peab lapsevanem hindama oma lapse küpsust ja individuaalseid eripärasid ning kõiki muid asjaolusid.¹ Lapsevanem peab kaaluma, kas lapse üksi koju jätmine on turvaline ning lapse parimates huvides.

Õigusnormidega ei ole võimalik ammendavalt reguleerida kõiki elus ette tulevaid olukordi. Samuti ei ole mõistlik seadusega üheselt määratleda, mis vanuses last võib üksi koju jätta. Paratamatult peab selliseid küsimusi otsustama juhtumipõhiselt ning sõltuvalt konkreetse lapse küpsusastmest ja sõltuvalt asjaoludest.

¹ ÜRO lapse õiguste konventsiooni artiklist 5 tuleneb põhimõte, et lapsevanemad või lapse hooldajad peavad tagama lapse kohase suunamise ja juhendamise, mis on kooskõlas lapse arenevate võimetega. Lapse Õiguste Komitee on viidanud oma üldkommentaaris nr 7 „lapse arenevate võimete kontseptsioonile“ kui küpsemise ja õppimise protsessile, mille käigus lapsed järk-järgult omandavad teadmisi, kogemusi ja mõistmist, sh mõistmist iseenda õigustest ja sellest, kuidas neid realiseerida. Komitee selgitab, et vanemad peavad pidevalt kohandama lapsele pakutava juhendamise ja suunamise ulatust. Need kohandused peavad võtma arvesse lapse huvisid ja soove ning lapse võimet ise otsustada ning mõista, mis on tema parimates huvides. Kuigi noorem laps vajab tavaliselt rohkem juhendamist kui vanem laps, on siiski oluline arvesse võtta individuaalseid erinevusi samaealiste laste võimetes.

Kuigi seaduses ei ole sätestatud vanusepiiri, millest alates võiks last ajutiselt üksi koju jätta, on siiski mõned seadusest tulenevad vanusepiirid, mis seonduvad lapse iseseisvuse ja isetoetusõigusega ning mis aitavad mõtestada lapse iseseisvumise tähendust.

[Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse](#) § 9 lg 2 kohaselt on koolikohustuslik laps, kes on saanud enne käimasoleva aasta 1. oktoobrit seitsmeaastaseks. Üldreeglina peaks laps saama koolis käia iseseisvalt, vanemate abita.² See võib tähendada paratamatult ka üksinda koju saabumist ja üksinda kodus viibimist kuni vanemate koju jõudmiseni, kuna tavaliselt lõpeb koolipäev enne vanemate tööpäeva lõppu. Kooliküpsus seondub ka iseseisva tegutsemise oskusega. [Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava](#) § 7 lg 2 kirjeldab, millised enesekohased oskused peaksid õppe- ja kasvatustegevuse tulemusena olema 6-7 aastasel lapsel. Nimetatud sätte järgi tegutseb 6-7 aastane laps iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest; teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda; saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused. Seega on lapse kooliküpsus otseselt seotud sellega, kas laps on võimeline teatud määral iseseisvalt tegutsema.

Ka laste ja täiskasvanute enda hoiakud selles, kui vanalt võib last üksi koju jätta, ühtivad eelkirjeldatud käsitlusega. „[Lapse õiguste ja vanemluse monitooringu](#)“ (2012) läbiviimisel küsiti lastelt ja täiskasvanutelt, mis vanuses on lapsed valmis selleks, et jääda paariks tunniks üksi koju. [Laste küsitluses](#) leidsid kõik kolm küsitletud laste vanusegruppi (4.-6. klass, 7.-9. klass ning 10.-12. klass), et laps on selleks valmis keskmiselt 7-aastaselt. [Täiskasvanute küsitluses](#) vastasid täiskasvanud samale küsimusele, et laps on valmis paariks tunniks üksi koju jääma keskmiselt 8-aastaselt.

Riigikohus on oma [10.10.2014 otsuses](#) vanema hooldsuskohustuse ulatust analüüsid märkinud järgmist: „...vanema kohustus näha ette ja ennetada lapse käitumisest talle endale lähtuvaid ohte sõltub lapse võimest tajuda ja hinnata nii välismaailma tingimusi kui ka omaenda võimeid. Seejuures tuleb arvestada, et normaalse arenguga lapse vaimne võimekus kasvab aja jooksul järkjärgult, kuni laps omandab võime iseseisvalt oma käitumise riske hinnata ja sellest lähtuvalt tegutsemisotsuse vastu võtta. [...] Hindamiseks kas, millistes olukordades ja millisel määral on konkreetne laps suuteline ümbritsevast maailmast ja omaenese võimetest aru saama, tuleb lähtuda tema senisest käitumisest. Näiteks juhul, kui laps on varem vanema korraldusi üldjoontes järginud ja korduvalt edukalt üksinda kodus olnud, pole vanemal objektiivset alust kodust lahkudes karta, et sel konkreetsel korral kõik nii hästi ei lähe. Kui laps on varem aga vanema keeldudest üle astunud või kui kodune keskkond on mingil põhjusel tavapärasest ohtlikum, võib vanemal olla kohustus astuda lapse elu ja tervise kaitsmiseks täiendavaid samme.“ Samuti leidis Riigikohus, et 7-aastase lapse ajutiselt üksinda kodusse keskkonda jätmine on sotsiaalselt adekvaatne tegu. Eeltoodud järeldust tuleb aga lugeda koos Riigikohtu eelneva selgitusega, ehk et konkreetse lapse suhtes üksi koju jätmise otsuse langetamisel eeldab vanema hooldsuskohustus seda, et vanem hindab, kas ka tema lapse puhul saab sellest üldreeglist lähtuda või esineb tema lapse puhul asjaolusid, mis nõuavad tavapärasest suuremat järelevalvet lapse üle.

² Loomulikult võib lapse puudest, erivajadusest või muust iseärasusest tulenevalt vajada ka kooliealine laps pidevalt või tavapärasest suuremas ulatuses vanema või muu täiskasvanud isiku abi ja järelevalvet.

Eeltoodud selgitused puudutavad lapse ajutiselt üksi koju jätmist. Ka see, kui mitmeks minutiks või tunniks võib last üksi koju jätta, sõltub konkreetselt lapsest, tema küpsusastmest ja varasemast käitumisest.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Andres Aru

Laste ja noorte õiguste osakonna juhataja-õiguskantsleri nõunik
õiguskantsleri volitusel

Kristi Paron 6938411
Kristi.Paron@oiguskantsler.ee